

بیانیه استانبول

ترجمه: م. محب حسینی

اولین کنگره بین‌المللی آموزش جمعیت و توسعه با همکاری سازمان یونسکو و صندوق جمعیت سازمان ملل متحد و شرکت ۲۴۵ نفر از ۹۱ کشور عضو، سازمان بهداشت جهانی، سازمان بین‌المللی کار، فائو، بانک جهانی و برخی از سازمانهای دولتی و غیردولتی فعال در حوزه آموزش جمعیت و توسعه از تاریخ ۱۷-۱۴ آوریل ۱۹۹۳ در استانبول ترکیه تشکیل گردید.

اهداف این کنگره که براساس مصوبات بیست و ششمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو (۱۹۹۱) اعلام گردید، شامل مروری بر روند آموزش جمعیت در جهان در دو دهه اخیر، اتخاذ یک بیانیه در مورد نقش آموزش جمعیت در توسعه و تهیه یک برنامه عمل در این زمینه در آستانه قرن بیست و یکم بود. در این کنگره نمایندگان کشورها سیاستها و برنامه‌های اجرایی کشور خود را در زمینه آموزش جمعیت به بحث گذاشتند: بیانیه زیر که توسط این نمایندگان به امضا رسیده است، راهبردهای اجرایی مربوط به تحولات نظام آموزشی و اجتماعی را در آموزش فراگیر جمعیتی مطرح می‌سازد و دولت‌ها را ملزم می‌گرداند، سیاستها و برنامه‌های کنترل جمعیت کشور خود را براساس بُعدی فراگیر و چند جانبه که در این بیانیه طرح شده، تنظیم نمایند.

بیانیه استانبول:

شرکت‌کنندگان در کنگره بین‌المللی آموزش جمعیت و توسعه که از تاریخ ۱۴ تا ۱۷ آوریل ۱۹۷۳ توسط سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) و صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA) در استانبول برگزار شد،

با درک این مطلب که مسایل جمعیت نباید از برنامه‌ها و مسایل توسعه همه جانبه جدا تلقی شده، بلکه باید به‌عنوان بخشی جداناپذیر از فرآیند توسعه مطرح گردند.

با ملاحظه اینکه جمعیت یک عامل اساسی است و در بهبود کیفی زندگی انسانها و در برنامه‌های توسعه پایدار تاثیرگذار است،

- با این باور که آموزش یک شرط اساسی برای تحول جمعیت و توسعه انسانی است، با بازگشت به برنامه کار جهانی جمعیت (WPPA) مصوب کنفرانس جهانی جمعیت، سال ۱۹۷۴ و پیشنهادهای کنفرانس بین‌المللی جمعیت، سال ۱۹۸۴، در رابطه با ضرورت ارتقای سطح آگاهی مسایل مربوط به جمعیت، زندگی و بهداشت خانواده و نیز امور مربوط به آموزش در زمینه‌های مورد نظر،
 - با عنایت به مفاد بیانیه آمستردام در جهت ادامه زندگی بهتر برای نسل‌های آینده مصوبه مجمع بین‌المللی جمعیت در قرن بیست و یکم (آمستردام، ۱۹۸۶)،
 - و بازگشت به پیمان^(۱) رفع هر نوع تبعیض در مورد زنان مصوبه مجمع عمومی سازمان ملل متحد، سال ۱۹۷۹ و راهیافتهای^(۲) آینده‌نگر نایروبی برای پیشرفت زنان مصوبه کنفرانس جهانی سال ۱۹۸۵ به منظور بررسی و ارزیابی دستاوردهای ملل متحد در این دهه در راستای صلح و توسعه و برابری زنان،
 - و با توجه به بیانیه ریو در مورد محیط‌زیست و توسعه مصوبه کنفرانس ملل متحد برای محیط زیست و توسعه در (ریودوژانیرو، ۱۹۹۲)،
 - با تأکید بر اهمیت بیانیه جهانی آموزش همگانی، مصوب مارس ۱۹۹۰ کنفرانس جهانی آموزش همگانی در جومتین، بویژه ماده ۵ آن بیانیه در رابطه با مفاهیم و گستردگی میدان آموزش پایه،
 - با توجه به توصیه‌های کنفرانس عمومی یونسکو، سال ۱۹۷۴ در ارتباط با آموزش برای تفاهم بین‌المللی، همکاری و صلح و آموزش در رابطه با حقوق بشر و آزادیهای اساسی و بیانیه مصوب سال ۱۹۷۴ کنفرانس بین‌الدول تغلیس در خصوص آموزش زیست‌محیطی، مصوب ۱۹۷۷،
 - با آگاهی از نتایج ۵ گردهمایی منطقه‌ای (آفریقا، کشورهای عربی، آسیا و اقیانوسیه، اروپا، امریکای لاتین و منطقه کارایب) که در سالهای ۱۹۹۰ و ۱۹۹۱ جهت آمادگی برای شرکت در این کنگره تشکیل گردید، بیانیه زیر را انتخاب و در چارچوب برنامه کار آموزش جمعیت مربوطه در آستانه قرن بیست و یکم مورد تصویب قرار دادند:
- مسأله جمعیت یکی از مشکلات عمده روز سیاره ماست که برای حل مشکلاتی از قبیل: توسعه همه‌جانبه منابع انسانی، پیشبرد حقوق بشر، صلح و تفاهم بین‌المللی، اعتلای مقام زن، حفظ محیط‌زیست، در جهت بهبود وضعیت بهداشت، نگاهداری از میراث فرهنگی و ارزشهای مشترک جهانی، می‌توان از

آموزش جمعیت کمک گرفت.

آموزش جمعیت باید با توجه به نیازهای مقتضی گروه‌های مختلف جمعیتی برای هر دو جنس و گروه‌های مختلف سنی در کلیه سطوح آموزشی، اعم از نظام آموزش رسمی و غیررسمی داده شود. به‌ویژه، به‌منظور آماده ساختن نسل‌های جوانتر برای رویارویی با چالش‌های قرن بیست و یکم، طرح‌ها و برنامه‌های آموزش جمعیت باید به سطوح مختلف نظام آموزشی، شامل آموزش عالی و دیگر مؤسسات و نهادهای آموزشی رسمی و غیررسمی تعمیم یا بدو به عنوان یک بُعد تفکیک‌ناپذیر از برنامه‌های آموزشی مطرح گردد.

آموزش جمعیت، آموزش محیط‌زیست و آموزش بین‌المللی - باوجود جنبه‌های مختلف آن به هم پیوسته، مع‌هذا دارای پیوندهای کاملاً متقابل هستند. یک پاسخ آموزشی به همان مسأله جهانی جمعیت، باعث ارتقای کیفی زندگی و ارتباط انسانها با طبیعت و هم‌نوعان زن و مرد آنها می‌شود. حتی اگر، اولویتها و پیامدهای آن از منطقه‌ای به منطقه دیگر و از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشد، این اقدامات آموزشی همبستگی جوامع ملی و منطقه‌ای و نیاز به اقدامات هماهنگ مسؤولین و انسجام بین‌المللی انسانها را به روشنی نشان می‌دهند. اتخاذ روش استفاده از چند رشته آموزشی در یک زمان، به ایجاد یک دیدگاه فراگیر واقع‌گرایانه کمک خواهد کرد که نتیجه آن درک ارتباط متقابل موجود بین جمعیت، منابع و محیط‌زیست است که به‌منظور بالابردن سطح آگاهی افراد، خانواده‌ها و جوامع صورت می‌گیرد و هدف از آن، وحدت عمل امروز، جهت رسیدن به نتایجی است که فردا عایدشان خواهد شد. بسیاری از مسایل جمعیت و ابراز آنها در سطح محلی، مباحث بحث‌انگیزی را برای جوامع مختلف در سطح ملی، محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی دربر خواهد داشت. بنابراین، انجام این امر آموزشی در چارچوب جهانی حقوق بشر، با مشارکت همه گروه‌های ذی‌نفع و با احترام به ارزشهای متداول فرهنگی-اجتماعی و باورهای مردمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

از آنجا که آموزش جمعیت یک فعالیت آموزشی است که در آن بروی خانواده، جامعه، و هر نهاد اجتماعی دیگر باز است، نمایندگان آنها باید، هم به تعریف اهداف، مفاهیم و موضوعات خاص و هم به تدوین برنامه‌ها بپردازند.

درحالی که مسایل جمعیت دارای بُعد جهانی است و اثراتش بلندمدت است، هر اقدامی در آن مورد باید، در سطح خرد و کلان، یعنی در سطح فرد، خانواده، جامعه، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی انجام پذیرد. تنها با توافق و رضایت آزادانه و مشارکت فعالانه مردان و زنان علاقمند، تحولات مربوط به وضعیت

جمعیت می‌تواند تحقق یابد. توسل به زور نه تنها با ارزشهای جمعیتی و حقوق بشر منافات دارد، بلکه در بلندمدت نیز بی‌نتیجه خواهد بود. در نتیجه، آموزش مسایل مربوط به جمعیت باید همراه با گستردگی آگاهانه انتخاب و رفتار مسؤولانه افراد در جامعه باشد.

مطبوعات و وسایط ارتباط جمعی از طریق ترویج، حمایت و تقویت آموزش جمعیت نقش مهمی ایفا می‌کنند.

آموزش رسمی، ابزار اصلی دستیابی فرد به اطلاعات و شناخت دربارهٔ مسایل جمعیت است. ضروری است که اشکال دیگر آموزش نیز، به حمایت مؤثر از پیشبرد آموزش جمعیتی بپردازند. در نتیجه ما شرکت کنندگان:

- از همهٔ کشورهای، عضو درخواست می‌کنیم در سیاستها و طرحهای آموزشی خود، اقداماتی از قبیل تخصیص منابع لازم، معرفی آموزش جمعیت به نظام آموزشی (هم در سطوح رسمی و غیررسمی) و هم در سطوح تقویت و حمایت بیشتر از برنامه‌های آموزش جمعیتی موجود را به عمل آورند.
- به ویژه از دولتهای عضو دعوت می‌شود تا از طریق تحقیقات جامع در این مورد، شرایط بهتری را برای دستیابی به کلیهٔ اطلاعات و شناخت از توسعه، جمعیت، محیط زیست، جنسیت و زندگی خانوادگی و همچنین راههایی که این مناطق را به هم پیوند می‌دهند، فراهم آورند.
- از کشورهای توسعه یافته درخواست می‌کنیم تا از برنامه‌های آموزش جمعیت کشورهای در حال توسعه حمایت به عمل آورند.
- از یونسکو و UNFPA درخواست می‌کنیم با مشورت دیگر آژانسهای وابسته به سازمان ملل متحد که فعالیتهای آموزشی را هدایت می‌کنند و با سازمانهای دولتی و غیردولتی بین‌المللی در این زمینه‌ها همکاری دارند به حمایت از کشورهای عضو در توسعه آموزش جمعیت پرداخته و به تقویت مبادله تجربیات و نتایج تحقیقاتی و استفاده از کمکهای مالی، فنی و علمی ادامه دهند.
- از جامعهٔ بین‌المللی با قید فوریت تقاضا می‌کنیم، منابع تخصیص یافته برنامه‌های آموزش جمعیت در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی را افزایش دهد.
- از جامعه بین‌المللی دعوت می‌کنیم که یک نظام اقتصادی عادلانه‌تری برقرار کند به گونه‌ای که در آن همهٔ کشورها بتوانند، درآمد بهتری از اقدامات و فعالیتهایشان به دست آورند و بدین ترتیب، توانایی خود را در حمایت مؤثر از برنامه‌های آموزش جمعیت افزایش دهند.